

Vastaus kirjalliseen kysymykseen hakijoiden oikeusturvan ja yhdenvertaisuuden turvaamisesta korkeakoulujen pääsykokeissa poikkeusoloissa

Eduskunnan puhemiehelle

Eduskunnan työjärjestyksen 27 §:ssä mainitussa tarkoituksessa Te, Arvoisa puhemies, olette toimitannut asianomaisen ministerin vastattavaksi kansanedustaja Päivi Räsänen /kd näin kuuluvan kirjallisen kysymyksen KKV 417/2020 vp:

Kuinka hakijoiden oikeusturva ja yhdenvertaisuus turvataan korkeakoulujen pääsykokeissa poikkeusoloissa, kun todistusvalintaa merkittävästi äkillisesti kasvatetaan ja

kuinka hallitus varmistaa sen, että tulevaisuudessa kaikkia koulutuslinjoja ja tiedekuntia koskisivat poikkeusoloissa yhteiset valtakunnalliset säännöt, jotta hakijat eivät päätyisi eriarvoiseen asetelmaan ja motivoituneet hakijat eivät syrjäytyisi pois hakuprosessista

Vastauksena kysymykseen esitän seuraavaa:

Yliopistolain (558/2009) ja ammattikorkeakoululain (932/2014) mukaan opiskelijoiden valinnasta, valittavien opiskelijoiden määrästä sekä valintaperusteista, esimerkiksi todistusten pisteyttämisestä ja mahdollisten valintakokeiden järjestämisestä, päättävät korkeakoulut. Mainittujen lakien mukaan korkeakoulujen tutkintoon johtavan koulutuksen opiskelijavalinta yliopistojen jatkotutkintoja lukuun ottamatta järjestetään korkeakoulujen yhteishakuna, jonka menettelyistä säädetään tarkemmin valtioneuvoston asetuksella. Korkeakoulujen yhteishausta annetun valtioneuvoston asetuksen (289/2019) mukaan Opetushallitus vastaa yhteishaun toteuttamisesta ja opetus- ja kulttuuriministeriö vahvistaa Opetushallituksen ja korkeakoulujen valmisteleman yhteishaun aikataulun.

Opiskelijavalintoihin ulottuva korkeakoulujen itsehallinto on yliopistojen osalta perustuslain ja yliopistolain ja ammattikorkeakoulujen osalta ammattikorkeakoululain turvaama. Opetus- ja kulttuuriministeriön toimintamahdollisuudet puuttua korkeakoulujen opiskelijavalintojen toimitamiseen ovat oikeudellisesti rajalliset, eikä lainsäädäntö anna mahdollisuutta puuttua korkeakoulujen itsehallinnon piiriin kuuluvaan opiskelijavalintaan ja sen perusteisiin, esimerkiksi siihen, millä tavalla valinnat järjestetään.

Valintojen kehittämisen suuntaviivoista tuleville vuosille on usein sovittu ministeriön ja korkeakoulujen välillä (esim. todistusvalinnan merkittävään lisäämiseen liittyen viime hallituskaudella), mutta tällöinkään ministeriö ei ole ottanut kantaa todistusten pisteytyksiin tai esimerkiksi

Vastaus kirjalliseen kysymykseen KKV 417/2020 vp

valintakokeiden tarkkaan järjestämistapaan tai sisältöihin. Myös Covid-epidemian aikana pää-
tösvalta ja vastuu opiskelijavalintojen järjestämisestä on korkeakouluilla.

Opetus- ja kulttuuriministeriö on tukenut korkeakouluja tilannekuvan muodostamisessa muun
muassa järjestämällä säännöllisiä keskusteluja korkeakoulujen kanssa. Opetus- ja kulttuurimi-
nisteriö on myös kohdennanut korkeakoulujen tueksi CSC – tieteen tietotekniikan keskus Oy:ltä
hankkimiaan opiskelun ja opetuksen tuen ja hallinnon yhteistyön koordinaatioresursseja. CSC
tarjoaa asiantuntija-apua, joka tukee korkeakouluja valintojen toteuttamisen valmistelussa seu-
raavien kuukausien aikana. Opetus- ja kulttuuriministeriö on järjestänyt säännöllisiä keskuste-
luja myös opiskelijajärjestöjen kanssa.

Yliopistot ja ammattikorkeakoulut noudattavat hallintolakia hoitaessaan julkista hallintotehtä-
vää, myös opiskelijavalinnoissa. Hallintolain 6 §:ssä säädetään hallinnon yleisistä oikeusperiaat-
teista, joita myös korkeakoulujen on toiminnassaan noudatettava. Säännöksen mukaan viran-
omaisen on kohdeltava hallinnossa asioivia tasapuolisesti (ns. yhdenvertaisuusperiaate) sekä
käytettävä toimivaltaansa yksinomaan lain mukaan hyväksyttäviin tarkoituksiin (ns. tarkoitussi-
donnaisuuden periaate). Viranomaisen toimien on oltava puolueettomia (ns. objektiviteettiperi-
aate) ja oikeassa suhteessa tavoiteltuun päämäärään nähden (ns. suhteellisuusperiaate). Niiden
on suojattava oikeusjärjestyksen perusteella oikeutettuja odotuksia (ns. luottamuksensuojan pe-
riaate).

Perustuslain 22 § velvoittaa julkista valtaa turvaamaan perus- ja ihmisoikeuksien toteutumisen.
Valintojen toteuttamisen muuttuessa korkeakoulujen pitää pohtia vaihtoehtojen etuja ja haittoja
myös perus- ja ihmisoikeuksien toteutumisen kannalta. Mikä tahansa ratkaisu, joka poikkeaa ai-
kaisemmin ilmoitetusta, on lähtökohtaisesti vastoin hallinto-toiminnassa sovellettavaa luotta-
muksensuojan periaatetta. Toisaalta korkeakoulujen on otettava huomioon valintakokeiden jär-
jestämisestä aiheutuva tartuntariski sekä valintakokeisiin osallistuville hakijoille ja korkeakou-
lun henkilöstölle että heidän lähipiirilleen. Mikäli tämä riski on merkittävä, se voi antaa riittävän
tuen esimerkiksi aiemmassa mittakaavassa suunnitelluista fyysisistä valintakokeista luopumi-
selle hengen ja terveyden suojelemiseksi. Korkeakoulujen tulisi myös pyrkiä sellaisiin menette-
lytapoihin, joissa hakijoiden oikeusturvaa mahdollisesti vaarantavien väärinkäytösten riski olisi
mahdollisimman pieni. Samoin on otettava huomioon hakijoiden yhdenvertainen kohtelu. Yli-
opistojen ja ammattikorkeakoulujen tulee valintakokeita järjestäessään huolehtia myös jul-
kiseksi hallintotehtäväksi luettavan toiminnan ennustettavuudesta, johdonmukaisuudesta ja
muutenkin hyvän hallinnon toteutumisesta. Hakijoille tulee riittävästi ja riittävän ajoissa viestiä
valintojen toteutuksesta ja järjestelyistä sekä vaatimuksista.

Opetus- ja kulttuuriministeriö on pitänyt edellä kuvattuja valintaperusteisiin liittyviä oi-
keusturvanäkökohtia esillä yliopistojen ja ammattikorkeakoulujen kanssa käytävissä
keskusteluissa korkeakoulujen autonomiaa kunnioittavalla tavalla ja korostanut tarvetta
tehdä uusien ratkaisujen pohdinnan yhteydessä tarkkaa harkintaa ja vaikutusarvioita.

Helsingissä 3.6.2020

Vastaus kirjalliseen kysymykseen KKV 417/2020 vp

Tiede- ja kulttuuriministeri Hanna Kosonen